

УДК 327.5(410:061.1:ЄС+477)

Олег Лاپін,

аспірант кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу,

факультет міжнародних відносин,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

43024, Україна, Волинська обл., м. Луцьк, вул. Винниченка, 28, каб. 8

E-mail: adv.lapin@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2135-7167>

<https://doi.org/10.29038/2524-2679-2020-01-138-148>

РОЗЛУЧЕННЯ ПО-АНГЛІЙСЬКИ: НАСЛІДКИ БРЕКЗИТУ ДЛЯ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

У статті розглянуто актуальну подію як для держав-членів Європейського Союзу, так і для нашої країни – виходу Великої Британії з ЄС. Британські аналітичні центри та експерти давали абсолютно різні прогнози їй, у результаті, на початку 2020 р. Брекзит усе-таки відбувся. Подальший розвиток подій спонукає аналітиків і експертів з усього світу робити прогнози розвитку як цілих країн, так і в окремих галузях держав. Основні питання, навколо яких активно дискутують, – це втрати для економіки ЄС та Великої Британії; подальша доля Шотландії й Північної Ірландії; міжнародний авторитет ЄС; престиж і міжнародне становище Британії; вплив процесів на Україну та її співпрацю з ЄС й окремо з Британією. Важливим питанням для британського уряду залишається статус Гібралтару. Мета статті – спрогнозувати подальші події та наслідки після виходу Великої Британії в ЄС для економічної, політичної, міжнародної сфер. Проаналізовано, яким чином вихід Британії вплине на всі зазначені фактори, чого варто уникати й на що важко зважити Українській державі.

У висновках зазначено, що для Британії головна проблема – це позиція Шотландії та Ірландії: певне переформатування структурних відносин усередині Британії, між Лондоном і регіонами відбудеться, і потрібно буде йти на якісь компроміси. Важким є прогнозування економічного розвитку або занепаду Британії. Імовірно, перші роки Британія втрачатиме, а потім можливе повернення до якогось зростання. З погляду наслідків для України не варто очікувати важких наслідків, оскільки наші стосунки з Британією не були настільки взаємозалежними. Принципове значення для України матиме не стільки вплив Брекзиту на двосторонні відносини, як його наслідки для функціонування ЄС у зовнішньополітичній і безпековій сферах.

Ключові слова: Брекзит, Велика Британія, ЄС, втрати, наслідки, економіка, міжнародні відносини.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Ідея Британії, яка полягає в тому, щоб вийти з ЄС, – не нова. На території Сполученого Королівства завжди були євроскептичні настрої. Частково через ці погляди Британія довго входила в ЄС, тобто не лише через позицію Франції, коли Шарль де Голль був президентом і сприймав Британію негативно та вважав її конкурентом, але, у тому числі, й через те, що всередині самої Британії не було великого бажання увійти в ЄС.

Уже з третьої спроби й після того, як Шарль де Голль пішов, і не було блокуючого голосу Франції, вони вступили в ЄС. Упродовж останніх тридцяти років європейці розв'язували проблему своєї самоідентифікації вступом у ЄС. У 60-х роках ХХ ст., коли Британська імперія перестала існувати, і це виявилася зовсім не та держава, яка існувала в ХІХ ст і на початку ХХ ст. Вони цю проблему розв'язали, вступивши в ЄС. Євроскептичні настрої нікуди не поділися, та частина населення все одно була незадоволена. Були політики, які паразитували на ідеї, що ЄС їм не вигідний і може варто його переформатувати або взагалі вийти з нього. Але ці ідеї маргінальні, тому що Британія отримала дуже багато вигод від членства в ЄС, від вільної торгівлі. Після референдуму у 2016 р. суспільство розділилося навпіл – 50 на 50. Звичайно ж, у Британії стався вибух свідомості, і не лише соціальний, а й політичний, тому що знову постало питання: якщо ми виходимо з ЄС, то куди нам іти, яку позицію ми займатимемо в цьому світі? [5]

Формулювання цілей статті. Мета дослідження – спрогнозувати подальші події та наслідки після виходу Великої Британії із ЄС для економічної, політичної, міжнародної сфер.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Лише від проведення референдуму щодо виходу Великої Британії з ЄС уже піднялася хвиля прогнозів щодо політичного та економічного майбутнього Євросоюзу загалом й Об'єднаного Королівства зокрема. І хоч Д. Кемерон у своєму зверненні після підрахунку голосів укотре запевнив про стабільність економіки (яка є другою в ЄС після німецької), кардіограма ринків капіталу миттєво змінилася.

Британські аналітичні центри та експерти давали абсолютно різні прогнози, однак у більшості йшлося про три можливі сценарії: швидкий перехід до зростання економіки Великої Британії; складний перехідний період орієнтовно до 2020 р.; затяжна економічна криза до 2030 р. [2]. Як результат, маємо зреалізований другий сценарій розвитку подій – Велика Британія залишила Європейський Союз. Через три з половиною роки політичної кризи у Великій Британії довкола Брекситу, зміни трьох урядів, позачергових парламентських виборів, запеклих дискусій у суспільстві більшість депутатів нижньої палати британського парламенту 20 грудня 2019 р. підтримали угоду про вихід із Євросоюзу з правками прем'єр-міністра Б. Джонсона [8].

Наслідки для економіки

Певною мірою Б. Джонсон ускладнив завдання, виключаючи можливість продовження перехідного періоду після 31 грудня 2020 р. з можливістю однократного подовження на 1–2 роки. Він має всього лише один рік для укладення угод про зону вільної торгівлі з ЄС, США й, можливо, деякими країнами Британської співдружності. В іншому випадку британському бізнесу нічим буде компенсувати втрату доступу до Загального ринку. Велика Британія планує розпочати переговори про Зону вільної торгівлі з ЄС у лютому 2020 р.

Президент Європейської ради Ш. Мішель вважає, що в обмін на забезпечення Великою Британією умов прозорої конкуренції ЄС погодиться укласти угоду про Зону вільної торгівлі з нульовими митом і квотами [8].

Очевидно, розпочнуться переговори про нову торговельну Угоду з ЄС та залежно від домовленостей угода може бути різного типу. Наразі виділяють три основні можливі сценарії щодо перебудови торговельних відносин Великої Британії та ЄС, які відрізняються ступенем доступу до ринку ЄС [13]:

- вступ до Європейської економічної зони (ЄЕЗ) разом із ЄС, Норвегією, Ісландією та Ліхтенштейном (в угоді є винятки щодо рибної галузі й сільського господарства);
- Швейцарський варіант – участь у Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) або інший сценарій вільної торгівлі з ЄС, але без вступу до ЄЕЗ. Так, у відносинах Швейцарії з ЄС є винятки у сфері фінансових послуг;
- торгівля за правилами СОТ (відсутність угоди про вільну торгівлю з ЄС).

На думку експертів [2], найкращим сценарієм для Великої Британії буде модель Норвегії чи Швейцарії, коли країни виторговують собі вигідні позиції в торговельних угодах та беруть участь у визначених сферах спільної політики, сплачуючи при цьому внесок до бюджету ЄС. Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія мають вищий за Швейцарію рівень інтеграції. Однак за підрахунками експертів аналітичного центру Open Europe, Великій Британії такий сценарій коштуватиме близько 1 % ВВП. Швейцарія має дві угоди з ЄС, які в цілому забезпечують той самий результат. Однак важливо відзначити, що вони не включають у себе більшість фінансових послуг.

Аналітики американського банку Goldman Sachs стверджують, що через Brexit економіка Великобританії вже втратила понад 100 млрд євро і недорахувалася близько 2,5 % ВВП. Повідомляється, що з червня 2016 р. після референдуму про Brexit британська економіка щотижня втрачала близько 700 млн євро [12]. За даними німецького Фонду Бертельсмана, Велика Британія втратить 300 млрд євро до 2030 р. через вихід із Євросоюзу, і це лише приблизні розрахунки. До кінця грудня 2020 р. сторони можуть узгодити свої торговельні стосунки й пом'якшити удар від брекзиту. У політиці це більше ніж мінус, оскільки вихід Британії з Європейського Союзу – ідеологічна поразка ЄС. Буде поширюватися російськими теза про те, що об'єднання – провальний проєкт [9].

Існує ймовірність, що до кінця перехідного періоду Велика Британія та ЄС не встигнуть домовитися про умови співпраці в галузі послуг, рибної ловлі, урегулювати відносини Гібралтару й Іспанії. Європейці вимагають збереження доступу для своїх виробників сільгосппродукції на британський ринок, тоді як Велика Британія може знайти постачальників в інших країнах, де товар дешевший у ціні. Постає питання щодо регулювання діяльності європейських автомобілебудівних підприємств BMW, Volkswagen на території Великої Британії після Брекзиту. Ірландія, Голландія, Франція, Іспанія вимагатимуть збереження доступу в британські води для рибної ловлі, тоді як уряд Великої Британії планував покласти цьому край після виходу з ЄС [15].

Можуть виникнути розбіжності зі США, із якими Велика Британія вже веде переговори щодо зони вільної торгівлі. У листопаді 2019 р. президент США Д. Трамп піддав критиці угоду про Брекзїт у тому вигляді, у якому вона є. Він вважає, що перехідний період завадить укласти угоду. Американський президент виступає за вихід Великої Британії з ЄС без перехідного періоду. Тому може виникнути конфлікт інтересів США та ЄС, для яких британський ринок є однаково цікавим як напрям для експорту сільгосппродукції. Білий дім може поставити Джонсона перед вибором – або Зона вільної торгівлі зі США, або з ЄС.

Б. Джонсон виступає за перетворення Великої Британії на глобальну торгову державу і, крім ЄС і США, питання укладення угод про Зону вільної торгівлі опрацьовують із країнами Британської співдружності, а саме з Індією, Австралією, Новою Зеландією. Такі переговори також вимагають часу. Деякі фахівці прогнозують [8], що аби уникнути негативних наслідків для британської економіки, Джонсон може погодитися продовжити перехідний період Брекзиту, щоб продовжити торговельні переговори з ЄС, США та іншими партнерами у 2021 р.

Територіально-адміністративні наслідки

Після закінчення перехідного періоду може спостерігатися зростання політичної напруженості в британських регіонах, де більшість населення голосувало проти виходу Великої Британії з ЄС на референдумі 2016 р. Можливими є виступи сепаратистів у Північній Ірландії. Партія «Шинн Фейн» у своєму передвиборчому маніфесті позначила як пріоритети протидію Брекзиту, референдум щодо об'єднання Північної Ірландії та сусідньої Ірландії, збереження членства в Євросоюзі. До проведення референдуму сепаратисти збираються домагатись особливого статусу для Північної Ірландії в складі Великої Британії. Усього за північноірландськими депутатами закріплено 18 місць у британському парламенті. За даними опитування лорда Ешкрофта, 46 % жителів Північної Ірландії підтримують вихід зі складу Сполученого Королівства та входження до складу Ірландії (45 % респондентів – проти, а решта не визначилися) [8].

У Шотландії події можуть розвиватися за каталонським сценарієм. Шотландія є частиною Великої Британії з 1707 р. У цьому британському регіоні ситуація для Джонсона ще складніша, ніж у Північній Ірландії, оскільки сепаратистська «Шотландська національна партія» домінує в місцевому парламенті, а за підсумками парламентських виборів, вона отримала 47 із 59 місць, закріплених за шотландцями в Палаті громад. Перший міністр Шотландії Н. Стерджен 19 грудня 2019 р. скерувала Джонсону листа з вимогою надати місцевому парламенту право на проведення другого референдуму щодо незалежності. Перший референдум відбувся у 2014 р. Тоді 55 % шотландців проголосували проти виходу зі складу Сполученого Королівства. Влада Шотландії може провести незаконний референдум щодо незалежності. Шотландські сепаратисти мають солідну соціальну базу для організації провокацій та акцій протесту. Згідно з дослідженням YouGov, незалежність

Шотландії підтримує активна меншість – 44 % населення регіону (56 % респондентів – проти).

Важливим питанням для британського уряду залишається Гібралтар після Брекзиту, який перебуває в складі Великої Британії з 1713 р. У 2016 р. понад 95 % населення Гібралтару проголосувало за збереження Великої Британії в складі ЄС. Заморська територія має власну банківську систему. Основою економіки заморської території є офшорна банківська справа, сфера послуг, ремонт та заправка комерційних судів. Не останнє значення мають торгово-економічні відносини з ЄС. На Гібралтарі немає свого сільського господарства. Щодня на роботу до Гібралтару їздять 9 тис. громадян Іспанії. Брекзит став причиною проблем у відносинах Великої Британії та Іспанії, яка виступає за спільне володіння Гібралтаром. У 2018 р. британський уряд ухвалив рішення поширювати на Гібралтар будь-які переговори з ЄС після Брекзиту. Існує побоювання того, що влада Іспанії блокуватиме торговельні переговори Великої Британії та ЄС, щоб вплинути на зміну статусу Гібралтару.

Утрати авторитету

Ідея Європейського Союзу – це уособлення тріумфу післявоєнних ліберальних еліт, які вибудували ЄС таким, яким ми його нині знаємо. Раніше ще жодна країна не виходила добровільно з ЄС. І коли Британія проголосувала, то це стало серйозним ударом по європейських елітах, оскільки, засвідчило кризу самої ідеології. Бо якщо Британія виходить, то це означає, що з європоцентристськими ідеями щось не так. Усе це дало величезну фору євроскептикам. Брекзит став питанням боротьби ідеологій між тими, хто підтримує розвиток Євросоюзу, посилення його цілісності – старими ліберальними елітами, тобто також тими, кого називають євроскептиками, правими консерваторами, націонал-популістами, які переконують, що Євросоюз – це не той шлях, котрим має рухатися Європа, потрібно давати більше влади національним парламентам, а не наднаціональним структурам тощо [1].

У заявах, із якими виступили Німеччина й Франція, а також керівники Вишеградської четвірки (Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини), важко знайти прямі та різкі розбіжності. Німецький і французький міністри пропонують зайнятися зміцненням Європейського монетарного союзу, роблять наголос на все більш жорсткій координації економічної та податкової політики. Ф.-В. Штайнмайер і Ж.-М. Ейро стверджують, що всі заходи мають стати відповіддю на розчарування частини громадян європейським проектом, одним із проявів якого й став результат референдуму в Британії.

Прем'єр-міністри Чехії Б. Сobotка, Польщі Б. Шидло, Угорщини В. Орбан та Словаччини Р. Фіцо заявляють, що Євросоюз має стати «Союзом довіри». «Довіру потрібно відновити на всіх рівнях. Реальні побоювання наших громадян мають бути краще висвітлені (у політиці). Національні парламенти повинні бути почуті. Інститути Європейського Союзу мають діяти чітко в межах своїх завдань і мандатів» [3], – так голови урядів Вишеградської групи сформулювали своє несприйняття спроб будівництва супердержави під керівництвом Єврокомісії та інших центральних органів ЄС.

Союз має зосередитися на практичному перезапуску процесу зближення. Для цього Союз повинен використати всі ключові інструменти: гармонізацію, підтримку інвестицій, підтримку інновацій, завершення створення єдиного ринку енергії й цифрових послуг, просування вільної торгівлі та свободи пересування, а також зміцнення ринку мобільної робочої сили зі створенням перспективних робочих місць.

Політичні наслідки та перерозподіл сил

Своєрідним компромісом між позицією Великої Британії, яка хотіла паралельного обговорення умов виходу з ЄС і формату майбутньої співпраці, та позицією ЄС, котрий наполягав, що переговори про майбутнє повинні початися після розлучення, стало ухвалення 14 листопада політичної декларації, яка була розширена й доповнена на засіданні Європейської ради 25 листопада. Декларація не до кінця відповідає амбіціям Великої Британії щодо майбутнього партнерства, бо не має зобов'язальної сили та є неконкретною в певних питаннях. Найважливішими вимірами майбутніх відносин мають стати економічний і безпековий [6].

Протягом перехідного періоду Велика Британія зберігатиме низку зобов'язань щодо ЄС, утративши деякі права: на Британію поширюватиметься дія права ЄС (уключно з укладеними міжнародними договорами й рішеннями Суду ЄС), вона сплачуватиме фінансові внески до бюджету ЄС, але втратить можливість впливати на законодавство ЄС, зокрема й право голосу в інституціях ЄС. До завершення перехідного періоду Велика Британія збереже участь у розпочатих програмах ЄС і доступ до баз даних ЄС, а також матиме можливість в окремих випадках обговорювати з державами-членами директиви й політики ЄС. Протягом перехідного періоду зможе вести переговори, укладати та ратифікувати міжнародні договори з іншими державами, але набрати чинності вони зможуть лише після завершення перехідного періоду або потребуватимуть окремої згоди ЄС [14]. Перехідний період дає Великій Британії час на адаптацію законодавства до виходу з ЄС та ведення переговорів про майбутні торговельні відносини. Подовження перехідного періоду також може допомогти Британії відтермінувати активацію Протоколу щодо Ірландії/Північної Ірландії. Утім, умови перехідного періоду далекі від тверджень про відновлення негайного контролю над внутрішньою політикою в результаті Брекзиту [6].

Після виходу Великої Британії з Євросоюзу головну роль в об'єднанні отримає Франція. Навряд чи інші країни захочуть залишити європейську співдружність, але в організації – криза. 2007 р. ЄС провів невдалу стратегію розширення, приєднавши Румунію та Болгарію, що не відповідали європейським стандартам. Багато громадян цих країн поїхали в більш розвинені держави Європи, займали робочі місця та створювали соціальне напруження. Тепер лідери Франції й Німеччини пропонують стратегію паралельного розвитку для Європи [9].

Після британського референдуму країни-засновники ЄС і нові держави з Вишеградської групи виступили з діаметрально протилежними пропозиціями

щодо стратегії розвитку Євросоюзу: перші мають бажання продовжувати політичну інтеграцію, другі закликають сконцентруватися на економіці. Країни Вишеграду як супротивники перетворення ЄС на супердержаву втратили потужного союзника в особі Британії. Натомість Німеччина й Франція мають у ЄС більшу вагу, ніж чотири країни Вишеграду. Посадовці ЄС у будь-якому випадку зв'язані документами Євросоюзу, а в цих документах указано, що обов'язком усіх країн ЄС є прагнення до постійного та всебічного поглиблення інтеграції. Це якраз один із пунктів, щодо якого прем'єр-міністр Кемерон торгувався з ЄС перед тим, як призначити дату референдуму. Торгувався успішно: ЄС підтвердив, що звільняє Британію від цього обов'язку [3].

Наслідки для України

Брекзит не матиме прямого впливу на основні складники двосторонніх британсько-українських відносин. На сьогодні Велика Британія активно допомагає нашій державі, підтримуючи реформи судової системи, міністерств освіти і науки й збройних сил, а також антикорупційних органів; працює над полегшенням наслідків конфлікту на Сході України, надаючи допомогу постраждалим, ВПО, протидіє гендерно зумовленому насильству, спонсорує розмінування. Для цього на 2018 та 2019 рр. Велика Британія виділила 14 млн £11 [12]. Потрібно очікувати, що вона й надалі залишатиметься надійним партнером України, хоча обсяги та напрями допомоги змінюватимуться залежно від фінансових утрат від Брекситу й динаміки відносин Великої Британії з ЄС [6].

Для України матиме значення вплив Брекситу на подальший розвиток політики безпеки та оборони ЄС. Повноцінне залучення Великої Британії уможливить співпрацю щодо розширення участі третіх країн у відповідних політиках ЄС. Натомість конфліктний результат створює ризик обмеження участі України в нових безпекових ініціативах. За обох сценаріїв Україна має інтенсивніше співпрацювати з активними в цій сфері державами ЄС (Польща, Румунія, Литва) [3].

Окремо вкажемо на наслідки Брекситу для політики санкцій проти Росії, зумовлені анексією Криму й підтримкою терористів на Сході України. Фахівець «Інституту національної політики» М. Багрова [1] вважає, що зовнішня політика Великої Британії щодо України й Росії залишиться на колишньому рівні. Велика Британія без змін продовжить підтримку національного курсу України щодо вступу в НАТО і в ЄС. Щодо Росії Велика Британія буде не лише підтримувати введені санкції, а й ініціюватиме нові. На тлі Брекситу керівні структури Євросоюзу в Брюсселі з високою ймовірністю посилять підтримку України, зокрема на її шляху до європейської інтеграції. Через розмежування Великої Британії та Європейського Союзу ЄС буде змушений компенсувати свої економічні й геополітичні втрати на Україні та інших європейських державах – кандидатах у ЄС.

Протилежну думку має О. Шаров, науковець Національного інституту стратегічних досліджень. Він вважає, що значно посиляться позиції ділових кіл Європи, пов'язаних із Росією, що призведе до пом'якшення антиросійських санкцій [11].

Інвестаналітик, експерт Європейського аналітичного центру В. Бардась [1], відзначає, що в короткостроковій перспективі вихід Великобританії зі складу ЄС призведе до зниження курсу єдиної валюти, а відтак – до зниження євровиручки українських компаній-експортерів. Сьогодні Україна постачає в Європу своїх товарів на 38 % від загального обсягу експорту. Відповідно, можемо очікувати зниження євровиручки українських компаній на 1–2 %, що уповільнить темпи зростання ВВП та посилить тиск на гривню. Крім того, 2/3 українських заробітчан працюють у Європейському Союзі, що також вплине на розміри приватних переказів і, отже, можливості внутрішнього ринку України, а відтак уповільнить темпи зростання роздрібної торгівлі. Утім, оскільки перед лідерами Європейського Союзу стоїть завдання щодо подальшого розвитку об'єднання, їхня політика щодо України буде більш ліберальною. Тому в довгостроковому періоді, можна очікувати посилення співпраці з ЄС та подальшу інтеграцію України в Європейське Співтовариство.

Очевидно, потрібно зважити, що Е. Макрон заявив, що східне партнерство не має означати членство в Євросоюзі. Це явний сигнал Україні, Білорусі, Молдові. ЄС не хоче брати відповідальність за нових членів. Це стосується й балканських країн. Торік відмовилися від переговорів про вступ Албанії до Союзу. Це ускладнить реформування відсталих країн. Східна Європа буде на периферії, а західноєвропейські держави замкнуться та залишаться ядром ЄС. Україні давно час усвідомити ці зміни й зробити коригування у своїй зовнішній політиці, допоки ЄС не трансформується [9].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для Британії головна проблема – це позиція Шотландії та Ірландії. Навряд чи дійде до розвалу Британського Королівства, але політичні еліти не врахували, що різні відносини між регіонами історично існують і нікуди не поділися. Вони загострили їх Брекситом. Брексит – це принципова річ для багатьох: Шотландія – велика частина її прибутковості припадала саме через членства в ЄС, те ж саме й із Північною Ірландією. Це питання їх власного виживання й добробуту. Якщо вони вийдуть із ЄС, то вони більше залежатимуть від Лондона. Певне переформатування структурних відносин усередині Британії, між Лондоном і регіонами відбудеться й потрібно буде йти на якісь компроміси.

Важким є прогнозування економічного розвитку або занепаду Британії. Опозиція вимагала опублікувати документи уряду про можливі економічні наслідки Брекзиту, вважаючи вона постраждає. Сьогодні важко спрогнозувати які будуть економічні наслідки цього кроку для британців, особливо в цифрах. Імовірно, перші роки Британія втрачатиме, а потім можливе повернення до якогось зростання. Більша частина політикуму вважає, що це буде доволі серйозний удар по економіці країни.

Із погляду економіки та торгівлі, наслідків для України не буде, оскільки наші стосунки з Британією не були настільки взаємозалежними. У політиці все залежить від того, чого ми очікуємо від тих процесів. Вступити в ЄС Україна

зможе, лише зайнявши рівноправні позиції. Урегулювання конфлікту на Донбасі не залежить напряму від Франції чи Німеччини. Принципове значення для України матиме не стільки вплив Брекзиту на двосторонні відносини, як його наслідки для функціонування ЄС у зовнішньополітичній та безпековій сферах. Для збереження й зміцнення британської міжнародної підтримки українські дипломати та політики повинні бути проактивними. «Брекзит», безумовно, несе із собою низку невизначеностей і ризиків для України у тому числі, але з непоганими стартовими позиціями є шанс конвертувати їх у безсумнівні вигоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *А він буде, британський Брекзит? І чого від нього чекає Україна?* (07.11.2018). Українформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2575177-a-vin-bude-britanskij-brekzit-i-cogo-vid-nogo-cekati-ukraini.html>
2. Акуленко, Л., Майструк, С., Науменко, Д. (2016). Економічні наслідки Brexit: три сценарії для Європи та Британії. *Європейська правда*, URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/06/27/7051299/>
3. Вендік, Ю. (2016). Схід і Захід ЄС після «брекзиту» потягнуло в різні боки. *Російська служба Бі-бі-сі*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160701_brexit_east_west_ozh
4. Еремина, Н. В. (2017). Корни Брекзита: конфлікт ідентичностей в Соединенном Королевстве. *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*, 10 (1), 87–105.
5. ЄС втомився від Брекзиту та хоче якнайшвидше позбутися Британії: *Що чекає на Європу?* (8.11.2019). ЗІК, URL: https://zik.ua/news/2019/11/21/naslidky_ta_ryzyky_brexit_shcho_otrymaiut_v_rezultati_brytaniia_ta_yes_943831
6. Зайцев, Б., Коваль, Н. (2019). Ключові аспекти виходу Великої Британії з ЄС: наслідки для України: аналітична записка. *Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при МЗС*. URL: http://da.mfa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/lyutyu_2019_V.ZAJTSEV_N.KOVAL_.pdf
7. Капитона, Н. К. (2014). Британия в Евросоюзе: эволюция взглядов. Громько А. А., Ананьева Е. В. (ред.). *Дилеммы Британии. Поиск путей развития*. Москва: Весь мир. 297–323.
8. Кухалейшвілі, Г. (2019). *Наслідки Брекзиту: Які виклики чекають на Велику Британію після виходу з ЄС* (23.12.2019). 112 канал, URL: <https://ua.112.ua/statji/naslidky-brekzitu-yaki-vyklyky-chekaiut-na-velyku-brytaniuu-pislia-vykhodu-z-yes-519676.html>
9. Левицька, І. *Велика Британія сьогодні виходить із ЄС – наслідки для України та Європи* (31.01.2020). URL: https://gazeta.ua/articles/posuti/_velika-britaniya-sogodni-vihodit-iz-es-naslidki-dlya-ukrayini-ta-evropi/949378
10. Молчаков, Н. Ю. (2016). Конституційно-правовий статус Шотландії сквозь призму британського регіоналізму. *К очередному юбилею Акта о Соединении 1707 г. Московский журнал международного права*, № 2, 161–173.
11. Шаров, О. М. (2019). *Brexit: «плюси» та «мінуси» для глобальної геоekonomіки*, URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_sharov-o.m.pdf
12. *Brexit: ціна одного референдуму. В грошах...* (03.04.2019). Українформ, URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2673704-brexit-cina-odnogo-referendumu-v-grosah.html>
13. Clarke, H. B., Goodwin, M., Whiteley, P. (2017). *Brexit: Why Britain Voted to Leave the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press. 272.
14. Evans, G., Menon, A. (2017). *Brexit and British Politics*. London: Polity. 140.
15. Haughton, T., Copsy, N. (2014). Farewell Britannia? «Issue Capture» and the Politics of Cameron's EU Referendum Pledge. *Journal of Common Market Studies*, 52 (51), P. 74–89. DOI: 10.1111/jcms.12177

16. Lepenies, P. (2016). *The Power of a Single Number*. New York: Columbia University Press. 208.
17. Oliver C. (2017). *Unleashing Demons: The Inside Story of Brexit*. London: Hodder. 448.

DIVISION IN ENGLISH: THE CONSEQUENCES OF BREXIT FOR EU THE MEMBER STATES AND OF UKRAINE

The article is dedicated to the current event for both the EU Member States and for our country – the UK's exit from the EU. The British think tanks and experts made completely different predictions, and as a result, in early 2020, Brexit still took place. Further developments encourage analysts and experts from all over the world to make predictions about the development of entire countries as well as in individual industries. Key issues under discussion are: losses to the EU and UK economies; the further fate of Scotland and Northern Ireland; the EU's international credibility; the prestige and international standing of Britain; the impact of the processes on Ukraine and its cooperation with the EU and separately with Britain. Gibraltar's status remains an important issue for the British government. The purpose of the article is to predict the future events and consequences after the UK's accession to the EU for the economic, political and international spheres. The analysis of how the exit of Britain will affect all these factors, what should be avoided and what is difficult to weigh in the Ukrainian state.

The findings indicate that the main problem for Britain is the position of Scotland and Ireland: Scotland: a certain reformatting of structural relations within Britain, between London and the regions will take place and some compromises will have to be made. It is difficult to predict the economic development or decline of Britain. Probably, the first years of Britain will be lost, and then a return to some growth is possible. From the point of view of the consequences for Ukraine, one should not expect grave consequences, since our relations with Britain were not so interdependent. Of fundamental importance for Ukraine will be not so much the impact of Brexit on bilateral relations as its implications for the functioning of the EU in foreign and security spheres.

Key words: Brexit, UK, EU, losses, consequences, economy, international relations.

REFERENCES

1. *And he will, British Brexit? And what should Ukraine expect from it?* (07/11/2018). Ukrainform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2575177-a-vin-bude-britanskij-brekzit-i-cogo-vid-nogo-cekati-ukraini.html>
2. Akulenko, L., Maistruk, S., Naumenko, D. (2016). The economic impact of Brexit: three scenarios for Europe and Britain. *European truth*. URL: <https://www.eurointegration.com/articles/2016/06/27/7051299/>
3. Vendik, Y. The East and West of the EU have been pulled in different directions since the Brexit (2016). *BBC service*. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160701_brexit_east_west_ozh
4. Eremina, N. V. (2017). Brexit Roots: Identity Conflict in the United Kingdom. *Outlines of Global Transformations: Politics, Economics, Law*, 10 (1), 87–105.
5. The EU is tired of Brexit and wants to get rid of Britain as soon as possible: What awaits Europe? (8.11.2019). ZIK, URL: https://zik.ua/news/2019/11/21/naslidky_ta_ryzyky_brexit_shcho_otrymaut_v_results_brytaniia_ta_yes_943831
6. Zaitsev, B., Koval, N. (2019). Key aspects of the UK's exit from the EU: Implications for Ukraine: An analytical note. *Gennady Udovenko Diplomatic Academy of Ukraine at the Ministry of Foreign Affairs*. URL: http://da.mfa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/02/lyuty_2019_B.ZAJTSEV_N.KOVAL_.pdf
7. Capitona, N. K. (2014). Britain in the European Union: the evolution of views. Gromyko AA, Ananieva EV (ed.). *Dilemmas of Britain. Finding ways to develop*. Moskva: The whole world. 297–323.

8. Kukhaleishvili, G. (2019). The effects of Brexit: What challenges await the UK after leaving the EU (23.12.2019). *112 channel*. URL: <https://ua.112.ua/statji/naslidky-brekzitu-yaki-vyklyky-chekaiut-na-velyku-brytaniuu-pislia-vykходу-z-yes-519676.html>
9. Levytska, I. *Great Britain leaves the EU today - consequences for Ukraine and Europe* (01/31/2020), URL: https://gazeta.ua/articles/posuti/_velika-britaniya-sogodni-vihodit-iz-es-naslidki-dlya-ukrayini-ta-europe / 949378
10. Molchakov, N. Yu. (2016). Scotland's constitutional status through the lens of British regionalism. To the next anniversary of the Union Act of 1707 Moscow. *Journal of International Law*, No. 2, 161–173.
11. Sharov, O. M. (2019). *Brexit: Pros and Cons for Global Geoeconomics*. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_sharov-o.m.pdf
12. Brexit: the price of one referendum. In the Money... (03/04/2019). *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2673704-brexit-cina-odnogo-referendumu-v-grosah.html>
13. Clarke, H. B., Goodwin, M., Whiteley, P. (2017). *Brexit: Why Britain Voted to Leave the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press. 272.
14. Evans, G., Menon, A. (2017). *Brexit and British Politics*. London: Polity. 140.
15. Haughton, T., Copsey, N. (2014). Farewell Britannia? «Issue Capture» and the Politics of Cameron's EU Referendum Pledge. *Journal of Common Market Studies*, 52 (51). P. 74-89. DOI: 10.1111/jcms.12177
16. Lepenies, P. (2016). *The Power of a Single Number*. New York: Columbia University Press. 208.
17. Oliver, C. (2017). *Unleashing Demons: The Inside Story of Brexit*. London: Hodder. 448.

Матеріал надійшов до редакції 16.01.2020 р.

УДК 323:173.

Володимир Лісовський,

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова

(Миколаїв, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-4101-7290>

lisovsky.vn@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2524-2679-2020-01-148-165>

ВИНИКНЕННЯ СЕПАРАТИЗМУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ ПОЛІЕТНІЧНИХ ДЕРЖАВ

У статті проаналізовано концептуальний підхід до дослідження сепаратизму, що передбачає територіально-політичний рух, мета котрого – відокремлення від країни частини її території та створення незалежної держави. Сепаратизм призводить до порушення єдності, суверенітету й територіальної цілісності держави, принципу